

ІНОЗЕМНИЙ СТУДЕНТ В УКРАЇНІ: КОМУ БІЛЬШЕ НА КОРИСТЬ?

¹ Громадська організація «Т.К.Р. Фонд»

² Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто питання отримання іноземцями освіти в Україні. Представлено переваги навчання в Україні та основні труднощі, з якими стикаються іноземні студенти.

Ключові слова: іноземний студент, вища освіта, соціальна адаптація.

Abstract

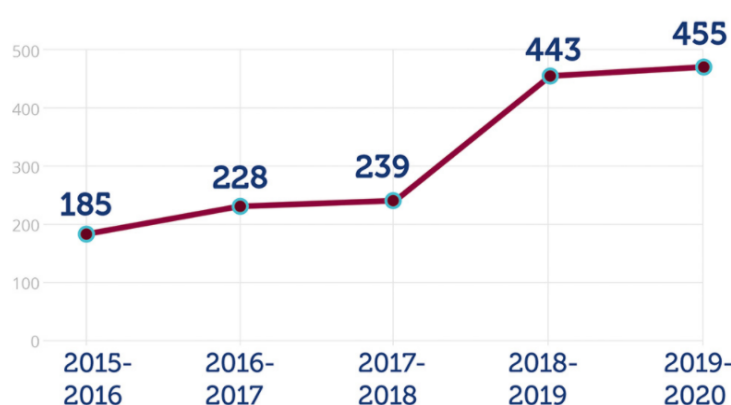
The issue of foreigners receiving education in Ukraine is considered. The advantages of studying in Ukraine and the main difficulties faced by foreign students are presented.

Keywords: foreign student, higher education, social adaptation.

Щорічно навчальні заклади України запрошуюють студентів з більш ніж 150 країн світу. На 1 січня 2020 р. у вищих навчальних закладах України отримують освіту 80470 студентів із 158 країн. До десятки країн за походженням іноземних студентів належать Індія (18429 осіб — 22,90%), Марокко (8233 — 10,23%), Азербайджан (5470 — 6,80%), Туркменістан (5344 — 6,64%), Нігерія (4379 — 5,44%), Туреччина (3764 — 4,68%), Китай (3527 — 4,38%), Єгипет (3499 — 4,35%), Ізраїль (2561 — 3,18%), Узбекистан (2027 — 2,52%), й інші країни — 28,88% [1].

Щоправда, за останні 2 роки можна спостерігати певну тенденцію до зниження прибуття іноземних студентів за різними причинами. Так, у 2020 році до України на навчання прибуло понад 7,8 тисяч іноземців, що на 20 тисяч менше, ніж за останні два роки [2]. Тим не менш, незважаючи на пандемію Covid-19, попит на українську вищу освіту серед іноземних громадян залишається досить високим.

В цілому кількість закладів вищої освіти України, які навчають іноземних студентів, постійно збільшується, динаміку чого можна побачити на графіку [1]:

Найпопулярнішими закладами вищої освіти України, де навчаються іноземні студенти є [1]:

Харківський національний медичний університет	4355
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна	4351
Одеський національний медичний університет	4234
Національний медичний університет імені О. О. Богомольця	3378
Запорізький державний медичний університет	2981
Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова	2815
Тернопільський національний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України	2414
ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»	2385
ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет»	1869
Київський національний університет імені Тараса Шевченка	1849

Враховуючи наведені дані, зупинимось на основних позитивних моментах для України.

По-перше, більшість студентів – 98 % – навчаються за контрактом [3], тому навчання іноземних студентів слід розглядати як істотну статтю поповнення державного бюджету. Хоча серед іноземців також трапляються стипендіати, які навчаються за договором між державами. Найчастіше це талановиті студенти, які пройшли конкурс на навчання за кордоном і за це держава оплачує їх навчання. За розрахунками «Українського державного центру міжнародної освіти», іноземний студент, здобуваючи вищу освіту в Україні, витрачає приблизно від 6-8 тис. доларів США щороку. Плата за навчання здійснюється по платіжкам на рахунок університету, а той вже на ці фінанси не лише платить викладачам зарплату, а й забезпечує оновлення технічних засобів університетів, ремонти, комунальні.

По-друге, крім навчання, студент-іноземець має певні щорічні витрати на проживання в гуртожитках або орендованих приміщеннях – щонайменше 800 доларів США, на вартість оформлення посвідки на тимчасове проживання та підготовку документів для вступу (переклад документів, легалізація, визнання документів про попередню освіту) – 100 доларів США, на страхування та медичний огляд – 100 доларів США, на харчування та розваги – 2,4 тис. доларів США, на авіаквитки в період канікул – близько 600 доларів США тощо.

Отже, за рік на мінімальні додаткові витрати йде майже 322 млн. доларів США [4]. Для порівняння: бюджет такого міста як Житомир на 2018 рік складав близько 3 мільярдів, а Львова — близько 7 мільярдів гривень. Навчання іноземців протягом року принесло Україні суму, яка співставна з трьома бюджетами Житомира, або з півтора бюджетами Львова [5].

Про що свідчать наведені цифри? Вони свідчать про те, що іноземні студенти є дуже важливим чинником розвитку усієї системи вищої освіти України. Більш того, залучення іноземних студентів до навчання в Україні слід вважати одним із засобів подолання можливої фінансової кризи.

По-третє, згідно даних аналітичного центру CEDOS, українська освіта приваблює іноземних вступників із таких причин:

- відносно вигідна ціна за навчання;
- легкі умови вступу;
- комфортні умови навчання у містах;
- низька вартість проживання;
- ті самі права і свободи для іноземців, що й для громадян [6].

Крім того, Україна є єдиною серед європейських країн, де не передбачені вступні іспити для іноземних абітурієнтів, а зарахування відбувається на підставі подання документів та співбесіди.

Проте, існує низка негативних моментів. Поряд із перевагами навчання в Україні слід говорити і про певні стримуючі чинники, які приводять до вибору країни навчання не на користь України, або незадоволення під час навчання. Наприклад, деякі країни не беруть плати за навчання з іноземних студентів. У Німеччині, якщо ви навчаєтесь на німецькомовній програмі у державному університеті, ви не будете сплачувати за навчання, окрім зборів за реєстрацію, які є радше символічними. Подібна ситуація у чеських та французьких державних університетах.

У деяких країнах загалом навчання є платним, проте є спеціальні умови, за яких іноземний студент звільняється від плати. Окрім цього часто країни чи окремі університети пропонують стипендії для іноземців, які покривають плату за навчання [6]. Щодо України, то вартість навчання для іноземних студентів є набагато вищою, ніж контрактне навчання для українців.

Безумовно, потребує оптимізації процес залучення іноземних студентів до навчання, яким займається приватні агенції. Однак їх діяльність фактично не регламентується ні державою, ні університетами, тому ці посередники подають іноді неправдиву інформацію про навчання в Україні. Іноді вони й самі не достатньо обізнані з ситуацією в Україні. На сайтах деяких компаній, які набирають студентів з-за кордону, можна прочитати, ніби Україна є членом ЄС, а під час літніх канікул іноземці зможуть поїхати на стажування до Швеції та Британії. Така інформація робить країну більш привабливою в очах іноземців, але коли останні приїжджають на навчання, то стикаються із іншими реаліями [7]. Неправдива інформація щодо перспектив навчання в Україні викликає розчарування після приїзду до України. Часто такі агенції стягують зі студентів надмірні кошти за отримання віз та підготовку документів, ці суми в багато разів перевищують реальну вартість таких послуг. Посередницькі агенції часто беруть за складання заявки та інші допоміжні послуги сотні або навіть тисячі доларів, які в подальшому не поповнюють бюджет вищих навчальних закладів України. В той час університети, співпрацюючи із такими посередниками, фактично тим самим виправдовують їх діяльність.

Отже, виникає необхідність співпраці лише із відомими й престижними освітніми агенціями, створення спеціальної сторінки на сайті університету із детальною інформацією щодо умов вступу саме для іноземців декількома мовами, наявність он-лайн брошур із детальною інформацією про університет.

Важливим є питання щодо якості освіти українських ВЗО. Тут діють абсолютно різні чинники, починаючи із мовної та соціальної ізоляції і до певної міри формального ставлення до отримання іноземними студентами дипломів про вищу освіту.

Наприклад, у порівнянні із якими країнами вищу освіту в Україні слід називати якісною? Імовірно, що рейтинги університетів світу слід вважати ефективним методом для отримання уявлення про те, які університети є найкращими із точки зору якості освіти. Хоча завжди є зауваження й до методології визначення рейтингів, яка повинна бути більш прозорою та ефективною.

Згідно світовому рейтингу університетів QS World University Rankings 2019, топ-10 виглядає так:

1. Массачусетський технологічний інститут (США).
2. Стенфордський університет (США).
3. Гарвардський університет (США).
4. Каліфорнійський технологічний інститут (США).
5. Оксфордський університет (Великобританія).
6. Кембриджський університет (Великобританія).
7. Федеральна вища технічна школа Цюріха (Швейцарія).
8. Імперський коледж Лондона (Великобританія).
9. Чиказький університет (США).
10. Університетський коледж Лондона (Великобританія).

Українські ВНЗ, нажаль, не мають таких високих рейтингових статусів. Найвищу позицію займає Харківський університет ім. Каразіна – 481 місце. У розділі 531–540 опинився Київський національний університет ім. Шевченка. Київський політехнічний інститут розмістився в категорії 601–650. Харківський політехнічний інститут (701–750), «Львівська політехніка» (751–800) і Сумський державний університет (751–800) [8].

Проблема адаптації іноземних студентів до умов життя завжди була актуальною і непростою і, безумовно, набагато складнішою у порівнянні із адаптацією українських студентів-першокурсників. Тут спостерігається переплетіння об'єктивних і суб'єктивних чинників. Ускладнює процес адаптації

те, що іноземний студент повинен враховувати соціокультурні особливості України і подекуди специфічні для нього фізичні умови [9].

По-перше, на жаль, мають місце випадки расизму. 50 % опитаних студентів центром «Соціальна дія» вважають, що небезпечно подорожувати по Україні громадським транспортом, таким як автобуси, потяги та мікроавтобуси [10]. Випадки дискримінації трапляються в різних областях України. Зокрема в січні тернопільська газета зобразила африканців та арабів у вигляді мавп, які залицяються до українських жінок. А в лютому 2012 р. вінницькі соціал-націоналісти провели марш проти імміграції біля гуртожитків іноземних студентів [7].

По-друге, кліматичні умови. Вони суттєво впливають на фізичне самопочуття студентів особливо в зимовий період, що в кінцевому рахунку викликає депресії. Температурний режим у деяких навчальних закладах, так і в гуртожитках для великої частини іноземних студентів виявляється досить складним.

Процес харчування також викликає певні складнощі, адже в більшості своїй система харчування в навчальних закладах не враховують специфіку національної кухні студентів-іноземців, що особливо стосується студентів із арабських країн.

По-третє, студенти-іноземці подекуди відчувають себе ізольованими через можливості спілкування лише із співвітчизниками. Причиною є достатньо не високий рівень знань українських студентів іноземної мови. Навчання на підготовчому відділенні протягом 8—10 місяців не завжди забезпечує достатній рівень знання й української мови іноземними студентами, що призводить до неможливості повноцінного спілкування. Студентів, які обирають англomовне навчання, особливо під час отримання рівня магістра, також стикаються із невисоким рівнем знань іноземних мов серед викладачів, що відображається і на рівні проведення лекцій, і на спілкуванні зі студентами взагалі. Отже, не дивлячись на те, що на вибір деяких студентів впливає кількість кандидатів і докторів наук у певному ВНЗ, слід підвищувати рівень володіння іноземними мовами й серед викладачів, щоб вони були здатні не лише читати лекції, а й використовувати іноземну мову для вільного спілкування зі студентами.

По-четверте, загальний вигляд самого ВНЗ, його туалетів, аудиторій і лабораторій, умов проживання в гуртожитку тощо також мають важливе значення і не лише для іноземних студентів, а для українських також. Це ж ознака цивілізованості! Не слід забувати, що перше враження про університет як у абітурієнтів, їх батьків, а також іноземних студентів може впливати на їх вибір. А воно формується у студентів саме цими чинниками. Але не варто забувати іще одну просту істину: чим більше іноземних студентів навчається у ВНЗ, тим більше коштів можна виділяти на покращення інтер'єру вишу. Це очевидні і взаємопов'язані речі. Зазвичай, самі іноземні студенти, за свій рахунок ремонтують кімнати в гуртожитках і роблять свої помешкання більш комфортними для проживання. Але що можна говорити про навчальний заклад, в якому навчається усього лише близько 40 іноземних студентів і він взагалі навіть не прагне брати більше, хоча кількість бажаючих іноземців вчитися цьому ВНЗ доволі значна? Це можна віднести хіба що до парадоксів.

По-п'яте, подекуди в українських вишах має місце формальне ставлення до навчання іноземців й хабарі. Фактично це призводить до того, що кваліфікація випускника не відповідає зазначеній у дипломі і виникають проблеми визнання дипломів. Найбільш характерно це описав студент із Нігерії, якій навчався в Харківському національному університеті радіоелектроніки: «Ваша освітня система виявилася дуже корумпованою. Я часто зустрічав іноземних студентів, які не ходили до інституту взагалі, а отримували майже ті ж оцінки, що й ті, хто ходив на пари щодня...

Якщо ви спитаєте, як іноземні студенти почуваються в Україні, я відповім, що більшість усе влаштовує. Студенти розуміють: можна вчитися абияк, можна не лізти зі шкури, аби скласти сесію, можна пропускати пари. На жаль, поки Україна – місце, де можна відкупитися від усіх проблем. До слова, хабарі тут смішні, порівняно з нігерійськими» [11].

Таким чином, перспективи навчання іноземних студентів українських вишах одночасно пов'язані із суттєвою низькою проблем, які, безумовно слід вирішувати.

Цілком очевидно, що з поміж іншого, вже давно набула актуальності необхідність збільшення кількості грантових та стипендіальних програм для навчання в Україні, у тому числі з фінансуванням українського уряду. Сьогодні дуже невелика кількість іноземних студентів навчається в Україні за рахунок стипендій. Натомість, залучення більшої кількості студентів на програми безкоштовного навчання суттєво покращить міжнародний імідж освіти в Україні й допоможе відібрати найталановитіших студентів [12]. І саме такі студенти вже на своїй батьківщині будуть найкращими агітаторами там на користь приїзду бажаючих вчитися саме в українські виши. Крім того, ніхто не

відміняв навчання за контрактом, що як завжди буде сприяти фінансовій від підтримці українських університетів.

Отже, якщо коротко, найкращий спосіб вирішення проблем полягає в тому, щоб іноземні студенти соціалізуючись, стали частиною української культури [13]! І вже у процесі їх навчання слід проводити більше різних подій, які б ознайолювали їх з традиціями та особливостями українського народу, більше різних заходів, у яких обов'язково повинні брати участь іноземні студенти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Іноземні студенти в Україні: *Український державний центр міжнародної освіти*. URL: <https://studyinukraine.gov.ua/zhittya-v-ukraini/inomezni-studenti-v-ukraini/> (дата звернення: 11.03.2021).
2. Бондар М. Скільки грошей принесли Україні іноземні студенти: цифри від МОН. URL: https://education.24tv.ua/skilki-groshey-prinesli-ukrayini-inomezni-studenti-novini-ukrayini_n1461671 (дата звернення: 11.03.2021).
3. Лисак О. Б. Освіта іноземців в Україні: сучасний стан, проблеми та маркетинговий погляд на шляхи їх подолання. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2016. № 4. С. 102–107.
4. Дохід України від іноземних студентів за період їх навчання становить понад 3 мільярди доларів США – український державний центр міжнародної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/dohid-ukrayini-vid-inomeznih-studentiv-za-period-yih-navchannya-standovit-ponad-3-milyardi-dolariv-ssha-ukrayinskij-derzhavnij-centr-mizhnarodnoyi-osviti> (дата звернення: 11.03.2021).
5. Олена Шаповалова: що дають нам студенти-іноземці. URL: <https://osvita.ua/blogs/62317/> (дата звернення: 11.03.2021).
6. Стадний Є. Українські студенти за кордоном: факти та стереотипи. URL: <https://cedos.org.ua/uk/articles/ukrainski-studenty-za-kordonom-fakty-ta-stereotyru> (дата звернення: 11.03.2021).
7. Іноземні студенти в Україні: солодкі обіцянки та гіркі проблеми URL: <https://www.dw.com/uk/a-15773793> (дата звернення: 11.03.2021).
8. Світовий рейтинг університетів QS-2019. URL: <https://grade.ua/uk/news/mirovoj-rejting-universitetov-qs-2019/> (дата звернення: 11.03.2021).
9. Корнієнко В. О., Денисюк С. Г. Формування європейської ідентичності: аргументи для України. *Політологічний вісник*. Вип. 80. Київський національний ун-т імені Тараса Шевченка, 2018. С. 20–35.
10. Бочева Г. Іноземні студенти в Україні: освіта чи експлуатація? *Проект «Без кордонів» Центру «Соціальна Дія»*. 2011. URL: <http://www.euroosvita.net/prog/print.php/prog/print.php?id=1808> (дата звернення: 11.03.2021).
11. Юркіна В. Сповідь іноземця: як це – жити й навчатися в Україні? URL: <https://studway.com.ua/inomezci-v-ukraini/> (дата звернення: 11.03.2021).
12. Денисюк С. Г., Корнієнко В. О. Імідж України у внутрішньополітичних і геополітичних контекстах сучасності. *Studia Politologica Ucraino-Polonia*. Вип. 4. Житомир-Київ-Краків : ФОП Євенок О. О., 2014. С. 93–101.
13. Корнієнко В. О. Політична соціалізація студіюючої молоді в процесі демократичної трансформації українського суспільства. *Гуманізм та освіта : міжнародна науково-практична конференція*. Вінниця, 2008. URL: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/kornienko.php> (дата звернення: 11.03.2021).

Рабаді Бшер Саддам Набіль – голова громадської організації «Т.К.Р. Фонд» для захисту прав іноземців, Україна, Вінниця, e-mail: t.k.r.pub.org@gmail.com (Bsher Saddam) Nabeel

Корнієнко Валерій Олександрович – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри соціально-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: valkorney1958@gmail.com

Rabadi B. – the head of the public organization «T.K.R. Fund» for the protection of the rights of foreigners, Ukraine, Vinnytsia, e-mail: t.k.r.pub.org@gmail.com

Kornienko Valerii – Dr. of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, e-mail: valkorney1958@gmail.com